2017-156

Archeologienota Staden Provinciebaan

Programma van maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Kris VAN QUAETHEM

6-10-2017

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag te Staden Provinciebaan, gelegen buiten woon- of recreatiegebied waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 5000m² of meer beslaat en de aanvrager een natuurlijke persoon of privaatrechtelijke rechtspersoon is, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het projectgebied, met een oppervlakte van ca. 63117m², bevindt zich ter hoogte van de Provinciebaan aan de oostelijke zijde van Westrozebeke, deelgemeente van Staden (West-Vlaanderen). Het plangebied wordt in het noorden begrensd door de Provinciebaan, in het zuiden door de Vijverbosstraat en in het westen door de Romenstraat en bewoning langs de Romenstraat. Het oostelijke deel sluit aan op akkerlanden. Het terrein is in gebruik als akkerland. In het uiterste noordoosten en tegen de westelijke grens zijn twee waterpoelen aanwezig. In het zuidwestelijke deel bevindt zich een groot gebouw, woning met huisnummer 8, zwembad, tennis-gravel en andere bijgebouwen. De percelen die deel uitmaken van het plangebied zijn terug te vinden onder Staden (Westrozebeke), afdeling 3, sectie C, perceel nr. 243R, 243P, 243N, 43L, 243L, 243K, 244N, 241A, 78, 249, 250A, 254A, 251, 252A en 253A.

In het plangebied zullen werkzaamheden uitgevoerd worden. In het zuidwestelijke deel, ter hoogte van de bestaande gebouwen worden geen werkzaamheden ingepland, met uitzondering van een wegenis aan de noordelijke rand. De zone heeft een oppervlakte van ca. 11000m². Hier dient geen verder onderzoek te gebeuren, met uitzondering van de nieuw aan te leggen wegenis aan de noordelijke rand. Binnen het overige deel, ca. 5ha, worden volgende delen ingepland: een zone voor ontvangst van grondstoffen, een zone voor waterzuiveringsinstallatie met een dienstgebouw, een bufferbekken (1250m³), een zone voor vrachtvervoer en personeelsverkeer en een zone voor opslag van houten kisten. Langsheen de randen worden groenzones voorzien met grachten. Voor de groenzones worden bodemingrepen verwacht tot 30cm diepte. De grachten in de groenzones reiken tot 1m diep. Voor de bouw van de opslagplaatsen en de wegenis zullen verstoringen tot 60cm diep plaatsvinden. Onder de wegenis worden RWA-buizen aangelegd op een diepte van ca. 2m. Het bufferbekken zal tot een diepte van 1,5m worden uitgegraven. Als laatste zal de bestaande poel in de noordoostelijke hoek gedempt worden. Ook de poel aan de westelijke zijde zal gedeeltelijk gedempt worden. De geplande werken zullen een nefaste impact hebben op het bodemarchief en bijgevolg op het mogelijk archeologisch erfgoed.

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig waarbij alle relevante en beschikbare bronnen teruggevonden werden en geraadpleegd. Op basis van het verslag van resultaten van het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet gestaafd worden. Wel werd duidelijk dat het terrein een zeker archeologisch potentieel kent. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Het vooronderzoek dient uitgevoerd te worden op de zone die effectief onderhevig is aan bodemingrepen: dit is de zone van de geplande werkzaamheden met uitzondering van de twee poelen. In de zone met bebouwing in het zuidwesten worden geen werken ingepland met uitzondering van een wegenis in het noordelijke deel. Uiteindelijk wordt

binnen het projectgebied zo een zone van ca. 49467m² voor verder onderzoek geselecteerd. Er wordt geopteerd om vooronderzoek uit te voeren in de vorm van proefsleuven. Deze techniek is volgens een kosten-batenanalyse de beste optie om alle archeologische informatie te verzamelen. Andere vooronderzoeken (boringen, geofysisch, oppervlakteprospecties en metaaldetectie) zijn niet zinvol en dienen bijgevolg niet uitgevoerd te worden.

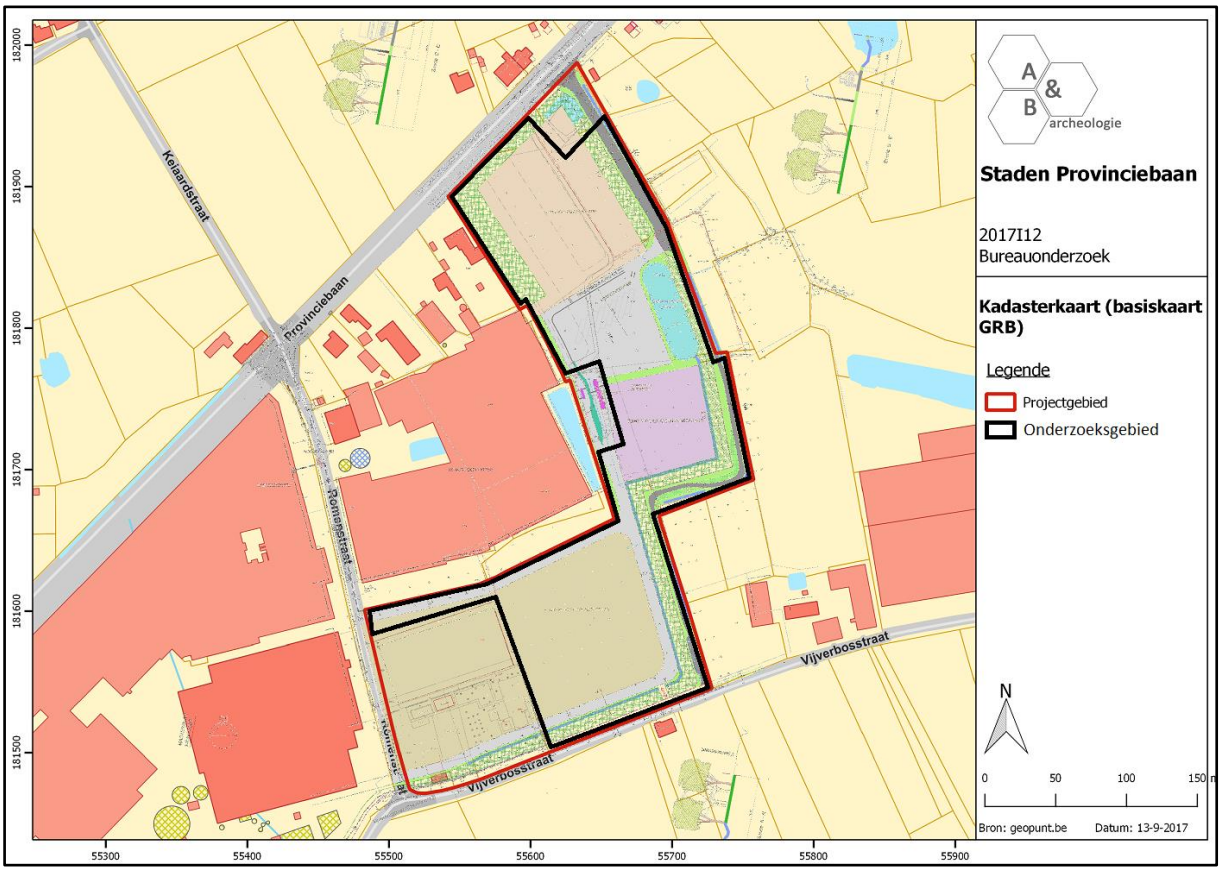

Figuur 1 Uitsnede uit het kadasterplan met aanduiding van het projectgebied (rood) en de onderzoekbare zone in zwart (bron: geopunt.be).

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: West-Vlaanderen, Westrozebeke (Staden), Provinciebaan

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 55482 en Y: 181471; X: 55758 en Y: 181988

Kadastergegevens: Staden (Westrozebeke), afdeling 3, sectie C, perceel nr. 243R, 243P, 243N, 43L, 243L, 243K, 244N, 241A, 78, 249, 250A, 254A, 251, 252A en 253A

De totale site heeft een oppervlakte van ongeveer 63117m². Op basis van de impact van de werkzaamheden dient over een oppervlakte van 49467m² verder onderzoek te gebeuren in de vorm van proefsleuven. De afbakening van het onderzoeksgebied is te zien op figuur 1. De onderzoeksmethode wordt hiernavolgend verder gedetailleerd besproken.

Het onderzoek dient te gebeuren volgens een uitgesteld traject. In eerste instantie dienen de gewassen geteeld te worden.

Gezien het terrein gelegen is in gebied waar gevochten werd tijdens de Eerste Wereldoorlog is de kans op het aantreffen van explosieven hoog. Tijdens de werkzaamheden dient hiermee rekening gehouden te worden en omzichtig te werk te gaan.

3. Vraagstelling

Het doel van de onderzoeken is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Vraagstellingen voor een proefsleuvenonderzoek:

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Hoe is de bodemopbouw?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden of dient verder archeologisch onderzoek te gebeuren?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Zijn sporen aanwezig uit de Eerste Wereldoorlog? Welke sporen of structuren?
- Kunnen de gekarteerde Duitse loopgraven archeologisch waargenomen worden?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het bureauonderzoek kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om deze site te onderzoeken. Deze methode is volgens een kosten-batenanalyse immers de meest optimale methode om archeologische informatie voor het plangebied te verkrijgen. Andere vooronderzoeken (geofysisch onderzoek, veldkartering, boringen) zijn weinig zinvol en dienen bijgevolg niet uitgevoerd te worden. Het vooronderzoek dient uitgevoerd te worden op de zone die effectief onderhevig is aan bodemingrepen: dit is de zone van de geplande werkzaamheden met uitzondering van de twee poelen. Uiteindelijk wordt binnen het projectgebied een zone van ca. 49467m² voor verder onderzoek geselecteerd. De afbakening hiervan is te vinden op onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

De afbakening van het onderzoeksgebied is te zien op figuur 1. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle ononderbroken proefsleuven in het onderzoeksgebied. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven minimum 12m en maximum 15m (van middenpunt tot middenpunt). Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en NW-ZO georiënteerd. Rekening houdend met het plangebied en de kans op het aantreffen van Duitse loopgraven uit de Eerste Wereldoorlog in het zuidelijke deel, zullen in dit geval 17 NW-ZO en 9 ZW-NO georiënteerde sleuven aangelegd worden. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 4947m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 1237m², door middel van volg-, dwarssleuven of kijkvensters. In totaal wordt zo 12,5% oftewel 6184m² onderzocht. Op die manier is er een maximale info voor een minimale kost.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. urnengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

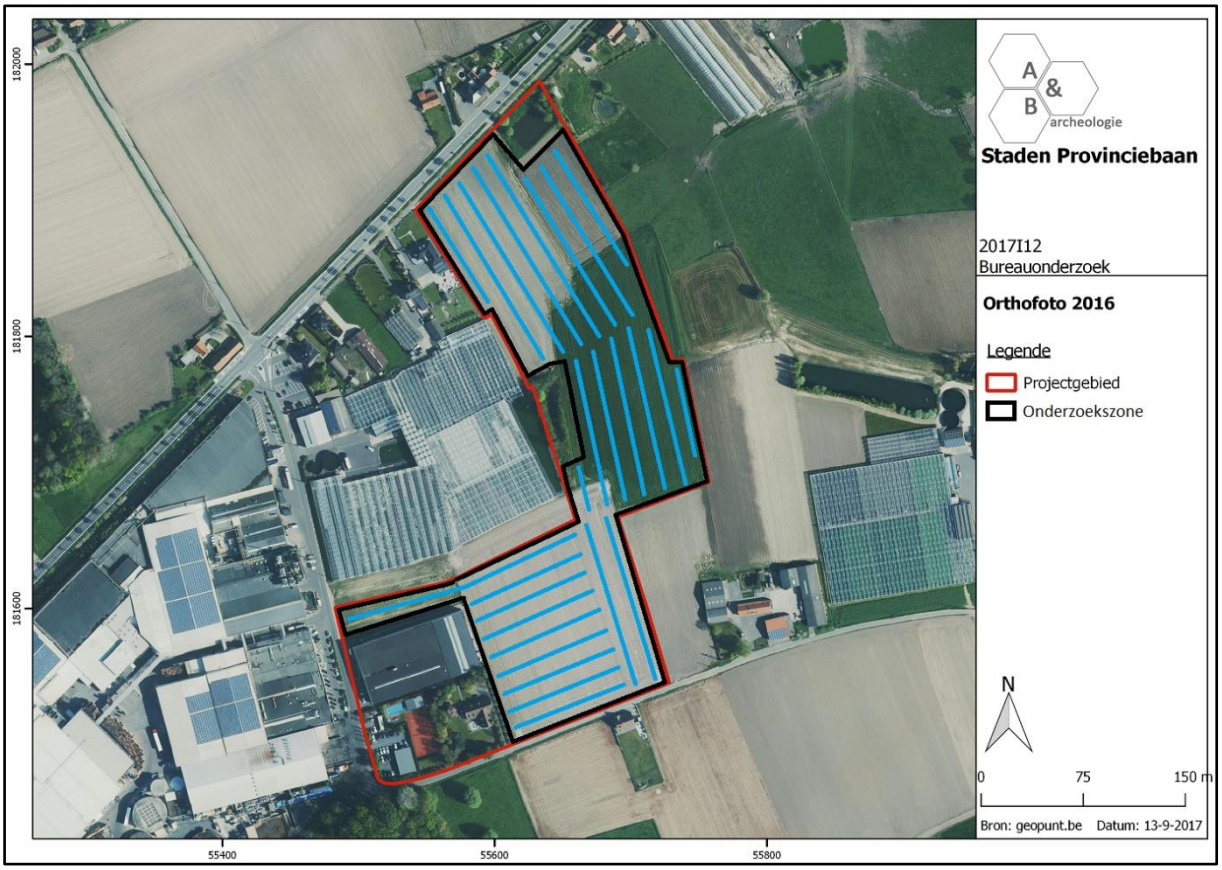

Figuur 2 Projectie van de sleuven op de orthofoto van 2016 (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met minstens 100 werkdagen ervaring met onderzoek op zandleemgronden en aantoonbare ervaring met onderzoek uit de Eerste Wereldoorlog.

- Het team moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek in zandleemgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.